

Jubilejní almanach Jednoty čs. matematiků a fyziků 1862–1987

Libor Pátý

Pražská pobočka a její oddělení

In: Libor Pátý (editor): Jubilejní almanach Jednoty čs. matematiků a fyziků 1862–1987. Sestavil Libor Pátý k sto dvacátému pátému výročí Jednoty. (Czech). Praha: Jednota čs. matematiků a fyziků, 1987. pp. 139–156.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401937>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

PRAŽSKÁ POBOČKA A JEJÍ ODDĚLENÍ

Libor Pátý

V prvním poválečném období pracovala Jednota čs. matematiků a fyziků s nadšením a zvýšeným úsilím ve všech oblastech svého působení a snažila se odstraňovat nedostatky ve školství a vědě způsobené německou okupací našich zemí za války, zejména zavřením českých vysokých škol. Po roce 1948 však činnost Jednoty jako celku v jejích dosavadních směrech postupně ustávala¹). Valná schůze konaná dne 11. dubna 1951 byla poslední valnou schůzí, jež se do té doby každoročně konaly. Tato pomlka trvala až do roku 1956. I v této době bouřlivých politických přeměn odsunujících stranou každodenní problémy, jež přináší vědecká a učitelská práce v matematice a fyzice, se dostávala znovu do popředí obecná potřeba vědecké společnosti v obou oborech stejně jako v oborech ostatních. Bylo stále zřejmější, že tehdy právě založená ČSAV nemůže sama přímo naplňovat všechny zájmy velkého počtu pracovníků a využívat jejich aktivity [1]. Tak tomu bylo i v matematice a fyzice. Díky soustavnému úsilí představitelů Jednoty došlo v roce 1956 k obnovení její činnosti (první valná schůze obnovené Jednoty se konala 24. května 1956). Jednotě jako vědecké společnosti při ČSAV byly uloženy nové úkoly (blíže viz [2]), které si vyžádaly i změny v její struktuře. K nim patřilo především zřízení poboček

¹) Jednotě byla v té době odňata možnost vydavatelské činnosti, pozbyla hlavní hospodářské základy k získání prostředků, jež jí umožňovaly plnit důležité úkoly — doplňovat a udržovat v provozu knihovnu, vydávat časopisy, zejména svůj spolkový orgán, jímž byl Časopis pro pěstování matematiky a fyziky a vydávat a prodávat učebnice a další odborné publikace. Ústředí postupně ztrácelo styk se svými členy, nová generace studentů nebyla získávána pro myšlenky Jednoty a členství v ní. ČSAV dlouho odkládala řešení otázky podmínek existence vědeckých společností. Jednota jako společnost proto vůbec nezasáhla do nové organizace vyučování na nižších školách, kde by na základě svých velkých zkušeností a tradice byla mohla uplatnit poradní i varovný hlas. Jsme dodnes příliš blízcí tomuto období, abychom mohli přesně rozdělit světlo a stíny na jeho událostech a nezbyvá, než ponechat nestrannému historikovi, aby tak v budoucnu učinil. Čtenář si může tvořit vlastní názor na základě těchto pramenů: Čas. pěst. mat. fyz. 72 (1947), D 134, 73 (1948), D 28, 74 (1949), D 93, 75 (1950), D 224, D 338 a Pokroky MFA 1 (1956), 1, 353, 489.

v krajských městech v celé republice (do té doby měla Jednota odbory pouze v Praze a v Brně a nedlouhou dobu v Bratislavě a v Košicích²⁾).

První pobočkou obnovené Jednoty se stala pobočka plzeňská (ustavující schůze 6. února 1956), druhou liberecká (13. června 1956) a až po ustavení řady dalších poboček (mezi nimi ústecké, českobudějovické, ostravské, pardubické a jihlavské) se koncem roku *na členské schůzi konané 14. prosince 1956* v malé posluchárně Fyzikálního ústavu matematicko-fyzikální fakulty UK ustavuje pražská pobočka. Z této skutečnosti by bylo možno vyvozovat liknavost pražské obce matematiků a fyziků, ne však právem. Jednotě věrní aktivní pražští pracovníci se věnovali práci na oživení Jednoty jako celku tj. ve státním měřítku, a tato práce byla nemalá. Proto se v Praze věnovali přípravě ustavení pobočky až na druhém místě. S tímto problémem se pobočka musela vypořádávat i v průběhu dalších let. Schopní a obětaví členové v Praze vždy měli a mají příležitost uplatnit se v ústředních orgánech Jednoty a dnes i v jejích sekcích. Drobná a méně oceňovaná práce v pobočce tím přirozeně často trpěla.

Příprava pražské pobočky probíhala v poměrně úzkém kruhu členů Jednoty z doby předválečné — *Františka Hradeckého, dr. Jaromíra Linhart, dr. Františka Lehara a Jana Tesaře*, vesměs středoškolských profesorů (první dva z nich přešli po válce jako asistenti na Vysokou školu pedagogickou), a dvou členů mladších — *doc. Františka Nožičky a dr. Čestmíra Muzikáře* (oba z MFF UK). Jim byla svěřena příprava pracovního plánu v oboru matematiky (prvnímu) a v oboru fyziky (druhému). Těchto šest členů tvořilo přípravný výbor, který jednal s řadou vysokoškolských profesorů o souhlas s kandidaturou na funkci předsedy pobočky; až jednání s prof. J. B. Slavíkem, profesorem fyziky na elektrotechnické fakultě ČVUT, skončilo úspěšně.

Ustavující schůze měla slavnostní rámeček [3] — v druhé části proběhla

²⁾ V roce 1947 se začíná jednat o zřízení odboru Jednoty v Ostravě a i olomoučtí členové se obraceli na výbor JČMF s podnětem zřídit odbor v Olomouci. Výbor Jednoty proto doporučil, aby byly v moravsko-slezské zemi vytvořeny tři obvody, příslušející stávajícímu odboru brněnskému a připravovaným dvěma, tj. ostravskému a olomouckému; přitom vyslovil podiv, že v Čechách podobný zájem není (Čas. pěst. mat. fyz. 72 (1947), D 134).

přednáška prof. D. L. Jurkiewiczze z Krakova o průzkumu ložisek a naftových polí pomocí gama paprsků a neutronů, byla však skrovně navštívena (jen 38 členů). Předsedal jí dr. J. Linhart; o novém postavení Jednoty hovořil akademik Vl. Kořínek jakožto delegát ústředního výboru JČMF a o plánech pobočky v obou oborech informovali doc. Nožička a dr. Muzikář. V závěru proběhly volby výboru pobočky: předsedou byl zvolen prof. Slavík a členy všichni již uvedení členové přípravného výboru.

Záměrem nově založené pobočky bylo především *obnovit aktivitu matematické a fyzikální pražské obce* pravidelnými přednáškami. V matematice byl sledován cíl zvýšit informovanost pracovníků z nejrůznějších pracovišť o současných problémech matematiky, o sjezdech a o publikacích včetně oblasti středoškolské výuky. Ve fyzice byly připravovány nebo alespoň plánovány různé přednáškové cykly: cyklus o nových problémech a fyzikálních oborech určený širšímu publiku, speciálnější cykly o souvislostech fyzikálních výzkumných prací s potřebami průmyslu, o problémech výuky fyziky ve školách různých stupňů, o ryze odborných tématech a populární přednášky pro žáky středních škol o fyzice a studiu fyziky na vysokých školách. Další úkoly spočívaly v tvorbě a ustálení terminologie a v posouzení tehdy nových učebních plánů. Tento program určil náplň činnosti pražské pobočky na dlouhou dobu dopředu a byl potom v průběhu let, někdy v různých obměnách, naplňován. Je možno říci, že i dnes patří přednášková činnost k základnímu programu Jednoty, i když se její formy rozšířily (organizace seminářů, konferencí, besed).

V průběhu dalších let organizovala pobočka jednotlivé (seminární) přednášky: v Pokrocích MFA můžeme tuto činnost celkem dobře sledovat, ať již výčtem názvů přednášek a jmen přednášejících, nebo plným či zkráceným zněním. Terminologická práce se dávala do chodu jen pomalu, zato besedy se žáky tehdejších jedenáctiletých pořádané hlavně na podporu Matematické olympiády (prvně pořádané v roce 1951) probíhaly úspěšně a byly oceňovány. V roce 1959 skončilo funkční období prvního výboru pobočky a na členské schůzi byl zvolen nový výbor (jeho novými členy byli dr. Fr. Běloun, V. Janovec, M. Šedlbauerová, J. Tesař a M. Voráček — z výboru odešli doc. Nožička a dr. Muzikář). Kromě ustavující a závěrečné schůze nesvolal výbor žádnou členskou schůzi a byl za to ústředím Jednoty

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY PRAŽSKÉ POBOČKY JČMF

Datum voleb	Předseda	Členové výboru	Revizoři
14. 12. 1956	Prof. J. B. Slavík	Fr. Hradecký, Dr. Fr. Lehar, Dr. J. Linhart, Dr. Č. Muzikář, doc. Fr. Nožička, J. Tesař	—
26. 2. 1959	Prof. J. B. Slavík	Fr. Hradecký, Dr. Fr. Lehar, Dr. J. Linhart, doc. Fr. Nožička, J. Tesař	Dr. J. Dibelka, K. Zdráhal
17. 4. 1961	Prof. J. B. Slavík	Dr. Fr. Běloun, Fr. Hradecký, J. Kodeš, V. Kubánková, Dr. Fr. Lehar, E. Říman (<i>jednatelka</i> M. Hořejšová, od 13. 3. 1962 Fr. Hradecký)	Dr. J. Dibelka, K. Zdráhal
30. 1. 1964	Prof. J. B. Slavík	Dr. Fr. Běloun, Fr. Hradecký, J. Kodeš, V. Kubánková, Dr. Fr. Lehar, L. Pátý, E. Říman (<i>jednatel</i> Fr. Hradecký)	Dr. J. Dibelka, K. Zdráhal
29. 1. 1965	Fr. Veselý	Dr. Fr. Běloun, J. Fiala, Fr. Hradecký, J. Kodeš, V. Kubánková, Dr. Fr. Lehar, L. Pátý, R. Rychlý, E. Říman (<i>jednatel</i> Fr. Hradecký)	Dr. J. Dibelka, K. Zdráhal
25. 2. 1966	Fr. Veselý	Dr. Fr. Běloun, J. Fiala, Fr. Hradecký, J. Kodeš, V. Kubánková, Dr. Fr. Lehar, L. Pátý, R. Rychlý, E. Říman (<i>jednatel</i> R. Rychlý)	Dr. J. Dibelka, K. Zdráhal
10. 4. 1967	doc. J. Dibelka	Dr. Fr. Běloun, P. Fabinger, J. Bartůněk, J. Fiala, M. Koman, L. Pátý, E. Říman, Fr. Veselý, R. Rychlý (<i>jednatel</i> R. Rychlý)	K. Zdráhal, J. Tesař
28. 2. 1968	doc. J. Dibelka	Dr. Fr. Běloun, J. Bartůněk, P. Fabinger, M. Koman, L. Pátý, R. Rychlý, E. Říman, Fr. Veselý (<i>jednatel</i> R. Rychlý)	Jan Tesař, K. Zdráhal
6. 2. 1969	doc. J. Dibelka	J. Bartůněk, Dr. F. Běloun, P. Fabinger, M. Koman, Dr. L. Pátý, R. Rychlý, E. Říman, Fr. Veselý (<i>jednatel</i> R. Rychlý)	Jan Tesař, K. Zdráhal

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY PRAŽSKÉ POBOČKY JČSMF

Datum voleb	Předseda	Členové výboru	Revizoři
18. 5. 1970	prof. Fr. Nožička	prof. K. Havlíček, P. Fabinger, Dr. J. Veselý, — M. Voráček, Ing. Št. Zajac, — <i>náhradníci:</i> Dr. Zd. Vlášek, Dr. K. Zimmermann <i>21. 6. 1971 dále zvoleni za členy výboru:</i> prof. A. Švec, Dr. J. Fiala, Dr. M. Vlach	—
28. 4. 1973	prof. Fr. Nožička <i>místopředseda</i> prof. A. Švec	P. Fabinger, Dr. J. Fiala, Dr. J. Jurečková, E. Nichtburger, R. Řiha, E. Svoboda, A. Šarounová, K. Šebela, Ing. Št. Zajac, Dr. K. Zimmermann, — <i>náhradníci:</i> Dr. L. Boček, Dr. Z. Jankovský, O. Klabanová, J. Tkadlec, Dr. J. Veselý	Dr. V. Kohout, M. Voráček <i>náhradník</i> Ing. L. Krlín

kritizován [4]. Nový výbor se angažoval ve *Fyzikální olympiádě*, spolupracoval s jejím krajským výborem, pořádal porady o tehdejších učebních osnovách a rozvíjel péči o dorost. Staral se o nábor středoškolských studentů pro studium na vysokých školách a zahájil pořádání kursů pro ně. Tyto kursy pokračovaly v různých podobách, též ve spolupráci s Krajským pedagogickým ústavem, v průběhu celého dalšího desetiletí. V té době zrychlovala celá Jednota tempo rozvoje. První sjezd Jednoty v dubnu 1959 stanovil pracovní program a přistoupil k přípravám jubilejního sjezdu v roce 1962. Pražská pobočka přispěla k jubilejnímu roku putovní výstavou dějin Jednoty. Výbor pobočky provedl novou evidenci členů, která mimo jiné přinesla zjištění, že pobočka měla v polovině roku 1962 celkem 600 členů. Na slavnostní schůzi pobočky (5. listopadu 1962) vzpomněl Fr. Veselý stého jubilea přednáškou „Z historie JČMF“ a prof. Zátopek přispěl k sváteční atmosféře schůze přednesem violoncellové suity J. S. Bacha [5].

Výbor se snažil *zesílit kontakt se středoškolskými učiteli*, poněvadž si byl vědom jejich nedostatečného zastoupení v řadách členů pobočky. Jednou z cest, jak posílit postavení Jednoty na středních školách, mělo být získání aspoň jednoho učitele na každé střední škole, který by byl „dů-

věrníkem Jednoty“ a ujal se úkolu propagovat členství v Jednotě a využívat pomoci Jednoty k řešení mnoha problémů, s nimiž se tehdejší školství potýkalo (nešlo vlastně o novou myšlenku, poněvadž v dřívějších dobách pracovali téměř na všech středních školách „jednatelé“ Jednoty a byli skutečnými pilíři Jednoty ve středním školství po celém státě). Ve zprávě výboru za rok 1963 lze číst, že „*sít důvěrníků ve středních školách byla vybudována*“. Byl to jistě úspěch a výsledek dlouhého úsilí, ukázal se však jen úspěchem dočasným. To můžeme konstatovat až z dnešního pohledu. Jen malá část důvěrníků vyvíjela činnost; v souvislosti s častými změnami ve školách a školství většina důvěrníků funkci víceméně přestala vykonávat.

Počátkem roku 1964 (30. ledna) byl zvolen nový výbor za opětného předsednictví prof. Slavíka (členové: Běloun, Lehár, Kodeš, Kubánková, Pátý, Říman) a věnoval převážnou část své organizační aktivity středním školám. Uskutečnil přehlídku 24 školních filmů z matematiky a fyziky, přehlídku zahraničních fyzikálních výukových filmů a kurs pro promítače filmů. Tím se snažil budít zájem středoškolských učitelů o modernější způsoby výuky. Mnoho práce bylo věnováno evidenci mimořádně nadaných středoškolských studentů. Ve spolupráci s důvěrníky bylo vypracováno 460 charakteristik schopných studentů, jež měly být podkladem pro další péči o ně. V květnu 1964 zemřel prof. Slavík a ve zbývající části funkčního období vykonával funkci předsedy dr. J. Dibelka.

K další práci nastoupil nový výbor pobočky zvolený na členské schůzi 29. ledna 1965 ve složení Běloun, Fiala, Hradecký, Lehár, Kodeš, Pátý, Rychlý a Říman s předsedou Fr. Veselým. Nový předseda přinesl do činnosti pobočky nové myšlenky. Z jeho iniciativy byly zavedeny besedy matematiků a besedy fyziků v pražském klubu školství a kultury¹⁾ a ve spolupráci se středočeskou pobočkou byl připraven cyklus přednášek z dějin matematiky a fyziky. Předseda Veselý jako bývalý středoškolský učitel se dále staral o *zintenzívnění činnosti pobočky věnované středoškolským učitelům a žákům*. Ve spolupráci s Krajským pedagogickým ústavem

¹⁾ Ústřední klub školství a vědy ROH v Praze 1, Na příkopě 10, poskytuje zdarma vhodné místnosti pro besedy, které trvale zařadil do svého programu. V průběhu let několikrát změnil své jméno, proto užíváme zkráceného názvu „klub školství“.

byly pořádány cykly přednášek o matematické logice, meteorologii, astronomii a o matematice a fyzice v současném životě. Většina jich probíhala v nově zřízeném sále podniku „Učební pomůcky“ v Praze na Národní třídě č. 20. Nicméně byly přednášky určené učitelům základních škol stále méně navštěvovány, takže výbor od jejich pokračování upustil. Kursů z matematiky, fyziky a deskriptivní geometrie se účastnilo celkem 240 středoškolských studentů. Přes veškerou snahu předsedy a výboru však většina pražských učitelů středních škol z oborů matematiky a fyziky stále stála stranou akcí Jednoty.

Dne 15. června 1965 uspořádala pobočka v budově pedagogické fakulty UK v Praze slavnostní schůzi k uctění památky A. Einsteina u příležitosti 10. výročí jeho úmrtí. V pražském klubu školství proběhla 16. prosince první beseda fyziků; besedoval na ní o životě v Bagdádu a o některých formách výuky na iráckých školách doc. Z. Málek. Besedy od té doby nepřetržitě pokračují až do dnešních dnů: každý měsíc je pořádána beseda matematiků a beseda fyziků (s výjimkou letní prázdninové

ROZDĚLENÍ PRAŽSKÉ POBOČKY JČSMF

Datum voleb	Předseda pobočky	Předsedové oddělení	Jednatelé oddělení	Hospodář (Jednatel)	Revizoři
29. 11. 1976	doc. I. Štoll	doc. V. Dupač (MO) Dr. L. Pátý (FO) doc. I. Štoll (PO)	Dr. J. Jurečková (MO) Dr. J. Fiala (FO) —	doc. Z. Češpiro —	—
leden 1980	doc. I. Štoll	doc. O. Jaroš (MO) Dr. M. Miler (FO) prof. E. Kašpar (PO) <i>místopředseda</i> Dr. F. Běloun (PO)	Dr. A. Klíč (MO) Dr. M. Kolář (FO) Dr. P. Zieleniecová (PO)	doc. Z. Češpiro <i>(hospodář)</i>	V. Kohout Dr. Z. Šimša J. Novotný
leden 1983	M. Jelínek	doc. O. Jaroš (MO) Dr. Vl. Vorlíček (FO) Dr. M. Koman (PO)	Dr. A. Klíč (MO) Dr. M. Vaněček (FO) M. Tichá (PO)	Dr. M. Miler <i>(hospodář)</i> doc. Zd. Pluhař <i>(jednatel)</i>	V. Kohout Dr. Z. Šimša J. Novotný

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY MATEMATICKÉHO ODDĚLENÍ PRAŽSKÉ Pobočky

Datum voleb	Předseda	Členové	Jednatel	Revizor
29. 11. 1976	doc. V. Dupač	Dr. J. Fuka Dr. J. Král Dr. P. Mandl Dr. M. Vacek	Dr. J. Jurečková	Dr. V. Kohout
leden 1980	doc. O. Jaroš	doc. V. Dupač Dr. J. Fuka Dr. M. Chytil Dr. Z. Jankovský Dr. J. Král Dr. P. Mandl Dr. M. Vacek	Dr. A. Klíč	Dr. V. Kohout
leden 1983	doc. O. Jaroš	R. Černá doc. V. Dupač Dr. J. Fuka T. Havránek Dr. M. Chytil Dr. J. Král doc. J. Jurečková P. Opic	Dr. A. Klíč	Dr. V. Kohout

doby). Výbor pobočky dále připravil prázdninové soustředění nadaných středoškolských studentů s výukou matematiky, fyziky a deskriptivní geometrie a kursy pro středoškolské učitele.

Výroční schůze pobočky v únoru 1966 byla doplněna přednáškou prof. R. Peška o letech na Měsíc. Nový výbor opět vedl Fr. Veselý; jeho složení je uvedeno v tabulce. V prosinci 1966 uspořádal výbor společenský večer ve velkém sále klubu školství s komorní hudbou, zábavným pořadem a posléze s taneční hudbou. Výroční schůze v následujícím roce, provázená přednáškou dr. Jiřího Mrázka o družicích, byla věnována široké diskusi o dosavadní činnosti výboru a volbám. Novým předsedou byl zvolen *doc. J. Dibelka* (složení výboru viz v tabulce). Po úspěchu společenského večera byl večer v prosinci 1967 opakován. Práce výboru pokračovala

v osvědčených směrech. Letní škola pro nadané středoškolské studenty proběhla v roce 1967 v prostorách pedagogické fakulty v Brandýse nad Labem, znovu odezněly cykly přednášek „Matematika a fyzika v současném životě“ naplněné aktualizovanými tématy, „Matematická logika“ (Fr. Veselý), „Astronomie“ a nový cyklus „O polovodičích“ (ing. Cetkovský). V dubnu 1967 měla pobočka již 722 členů. V únoru 1968 hovořil na výroční schůzi doc. P. Vopěnka o moderních směrech v matematice. Byl zvolen výbor vedený dosavadním předsedou v nepříliš změněném složení. Výbor provedl revizi evidence členů a zároveň i rozbor členské základny. Z celkového počtu 697 členů bylo 295 členů pracovníky vysokých škol, 265 z výzkumných ústavů včetně čs. akademie věd, pouze 58 učitelů středních škol, 28 učitelů základních škol, 26 vysokoškolských posluchačů a 25 členů z ostatních zaměstnání a důchodců. V průběhu posledních dvou let klesala návštěvnost besed fyziků; jejich pořádání převzala proto nově založená Fyzikální vědecká sekce JČMF. Výbor připravil dva nové kursy (o fyzice kovů a o barevné televizi) a dále pokračovaly kursy pro nadané žáky v rámci jejich přípravy na olympiády.

Na výroční schůzi v únoru 1969 byl zvolen výbor v dosavadním složení a byli zvoleni delegáti na významný sjezd Jednoty, na němž bylo projednáno nové uspořádání Jednoty a vznik JSMF [6]. Přednášková činnost dále pokračovala, byla však pociťována určitá *stagnace* patrně způsobená tím, že tehdy zčeřená hladina veřejného života odváděla pozornost členů jiným směrem. Výbor se proto snažil vyhledat skupinu aktivních členů s novými představami o činnosti pobočky, kteří by kandidovali do funkcí členů výboru (a zejména předsedy) v příštím období. Ukázalo se, že prof. Fr. Nožička byl ochoten kandidovat na předsednictví a že z jeho pracoviště — matematického centra UK — by bylo možno získat pro práci v pobočce další spolupracovníky, zejména L. Grygarovou.

Nový výbor ve zcela změněném složení — *s předsedou prof. Nožičkou* a tajemnicí L. Grygarovou — byl zvolen na výroční schůzi konané 18. května 1970. K tomuto dni činil počet členů již 790 [7]. Na schůzi se podrobně hovořilo o další činnosti a v diskusi se objasnilo mnoho problémů a bylo vysloveno mnoho nových myšlenek. Byly stanoveny nové směry činnosti. Ustaveny byly *odborné skupiny*, o něž byl mezi pražskými mate-

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY FYZIKÁLNÍHO ODDĚLENÍ PRAŽSKÉ POBOČKY

Datum voleb	Předseda	Členové	Jednatel	Revizor
29. 11. 1976	Dr. L. Pátý	doc. Zd. Češpiro Dr. Vl. Kamberský Ing. L. Krlín Dr. V. Kundrát Dr. M. Miler Dr. P. Řepa Dr. Vl. Vorlíček	Dr. J. Fiala	—
13. 12. 1979	Dr. M. Miler	Dr. J. Bičák doc. Zd. Češpiro Dr. Č. Jech Ing. J. Krlín Dr. M. Kucharski Dr. L. Pekárek Dr. L. Pátý Dr. P. Řepa Dr. V. Vorlíček <i>náhradníci:</i> Dr. J. Fiala Dr. V. Kundrát Dr. A. Šimůnek	Dr. M. Kolář	Dr. Z. Šimša
9. 12. 1982	Dr. Vl. Vorlíček	doc. Zd. Češpiro Dr. A. Fingerland Dr. M. Kolář Ing. L. Krlín Dr. M. Kucharski Dr. M. Miler Dr. L. Pekárek doc. L. Pátý Dr. V. Roskovec <i>náhradníci:</i> Dr. J. Fiala Dr. V. Havlíček Dr. M. Růžička Dr. P. Řepa	Dr. M. Vaněček	Dr. Z. Šimša

matiky velký zájem (v té době ještě neexistovala Matematická vědecká sekce, jež v analogii s FVS později činnost odborných skupin rozvíjela), zavedeny *besedy s posluchači* matematicko-fyzikální fakulty, získávány podniky a organizace za *kolektivní členy* a sjednávány slevy pro členy při nákupu odborných knih. Všechny tyto úkoly nový výbor postupně realizoval. Byly obnoveny matematické besedy v klubu školství, jež se již delší dobu pro malou návštěvnost nekonaly. V roce 1972 se uskutečnily tři členské schůze. Na poslední z nich, prosincové, přednesl dr. L. Pekárek referát o modernizaci výuky fyziky a o integračních tendencích ve výuce přírodních věd. Dr. L. Pátý referoval o průběhu sjezdu JČSMF v Měříně v září 1972. Proběhl cyklus „Postavy světové matematiky“.

Výroční schůze konaná 28. května 1973 a spojená s volbami přinesla některé změny ve výboru (místopředsedou se stal prof. A. Švec). Účastníci schůze vyslechli zprávu o získání prvních kolektivních členů — Ekonomického ústavu ČSAV a ČKD Praha, o úspěšném průběhu letních škol pořádaných pobočkou, o renesanci besed matematiků v klubu školství, přednáškách v odborných skupinách a o úspěšném jednání o slevách pro členy pobočky při nákupu odborných knih v prodejnách nakladatelství Academia a Zahraniční literatury. V následujícím období provedl výbor dělbu práce mezi jednotlivé členy výboru pro různé směry činnosti; ukázala se jako velmi efektivní.

Rozvoj činnosti pobočky nezůstal u členů bez odezvy. Oceňovali ji a ke konci roku 1973 měla pobočka již 960 členů. V následujícím roce 1974 proběhly dvě členské schůze pobočky. Na poslední z nich bylo dále prodlouženo funkční období výboru. Členové vyslechli zprávu o proběhnutých cyklech přednášek pro středoškolské studenty o termodynamice (pořádaných ve spolupráci s Krajským pedagogickým ústavem) a o *celostátní konferenci o matematických metodách v ekonomii* (Zadov, 1973). V té době již začala pracovat i fyzikální pedagogická skupina pobočky: na členské schůzi podala o své práci zprávu a ocenila přitom myšlenku diferenciacie práce pobočky na jednotlivé obory. V roce 1975 připravil výbor anketu pro vysokoškolské posluchače, kteří měli vyjádřit své názory na pobočku a svá přání. Z ankety vyplynul zájem posluchačů o přednášky z dějin matematiky a fyziky a o přednášky o moderní výpočetní technice,

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY PEDAGOGICKÉHO ODDĚLENÍ PRAŽSKÉ POBOČKY

Datum voleb	Předseda	Členové	Jednatel	Revizor
29. 11. 1976	doc. I. Štoll (<i>prozat.</i>)	I. Bušek P. Fabinger O. Klabanová E. Nichtburger K. Šebela M. Voráček Dr. J. Novák	Dr. L. Grygarová (<i>prozat.</i>)	—
2. 3. 1977	prof. E. Kašpar	I. Bušek I. Doskočil P. Fabinger O. Klabanová K. Šebela M. Voráček	P. Žáček	—
18. 1. 1979	prof. E. Kašpar	Dr. F. Běloun I. Bušek I. Doskočil P. Fabinger O. Klabanová K. Šebela Jar. Šedivý P. Žáček	Dr. P. Zieleniecová	J. Novotný
leden 1980	prof. E. Kašpar	Dr. F. Běloun (<i>místopředs.</i>) I. Bušek I. Doskočil P. Fabinger J. Fenclová O. Klabanová V. Kohout J. Řepová K. Šebela M. Voráček	Dr. P. Zieleniecová	J. Novotný

PŘEDSEDOVÉ A VÝBORY PEDAGOGICKÉHO ODDĚLENÍ PRAŽSKÉ POBOČKY

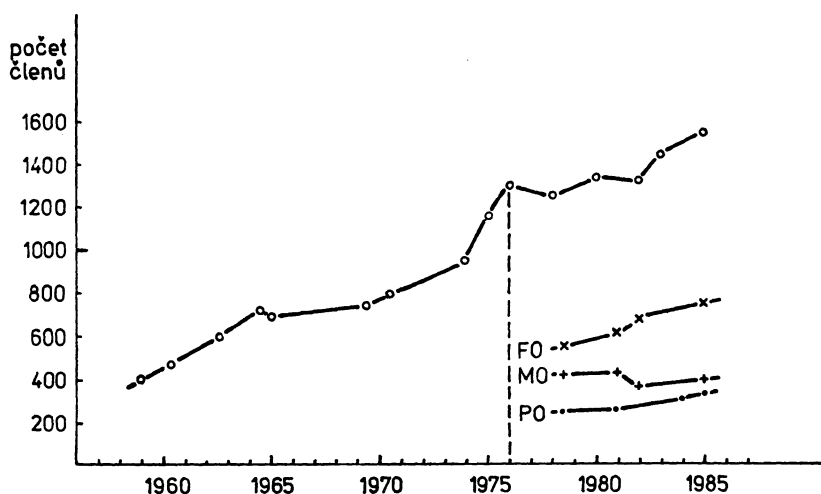
	Předseda	Členové	Jednatel	Revizor
leden 1983	Dr. M. Koman	Dr. A. Hladík (<i>mistopředs.</i>) I. Bušek M. Kličková V. Kohout J. Müllerová P. Řepová M. Sinková K. Šebela Jan Šedivý H. Švecová	M. Tichá	J. Novotný

zejména o elektronických kalkulátorech. Proběhl cyklus přednášek s názvem „Fyzikální přístroje ve škole a v praxi“. Činnost pobočky se rozvinula do velké šíře. Počet členů již přesáhl 1300, za období výborů vedených prof. Nožičkou vzrostl tedy více než o 50%. Této šíři však neodpovídaly možnosti pobočky, zejména pokud jde o zajištění administrativní práce. Pobočka dokonce ztratila pomoc administrativní pracovnice, jež od roku 1971 vybavovala korespondenci a zejména pozvánky na akce pobočky. Výbor se proto začal zamýšlet nad řešením této situace. Po podrobných úvahách, konzultacích a jednáních i v předsednictvu JČSMF byl vypracován *návrh na rozdělení pražské pobočky do tří oddělení* — matematického, fyzikálního a pedagogického — vedených vlastními výbory s tím, že pobočka jako celek bude zachována a bude mít v čele předsedu pobočky a předsednictvo tvořené předsedy a jednatelem jednotlivých oddělení a hospodářem pobočky. Toto rozdělení mělo dále rozvinout již vzniklou *diferenciaci struktury pobočky*, jež by umožnila — jak se doufalo — zvětšit pohotovost styku výboru se členy a přizpůsobit činnost zájmům a potřebám členstva, jehož odborný zájem se v průběhu let rozvětvil a specializoval na různé obory matematiky a fyziky. Na druhé straně nebylo ovšem možné nevidět potenciální ohrožení tradiční spolupráce ma-

tematiků a fyziků v Jednotě i nebezpečí rozdělení učitelů, kteří se velmi často cítí současně matematiky i fyziky.

Výroční schůze konaná dne 29. listopadu 1976 schválila předložený návrh a provedla volby s tímto výsledkem: *doc. I. Štoll* byl zvolen předsedou pražské pobočky, *doc. V. Dupač* předsedou matematického oddělení, *dr. L. Pátý* předsedou fyzikálního oddělení a hospodářem *doc. Z. Češpíro*. Poněvadž se nepodařilo získat vhodného kandidáta na funkci předsedy pedagogického oddělení, ujal se této funkce prozatímně předseda pobočky. Úkolem předsednictva bylo nejprve uvést v chod jednotlivá oddělení, připravit volby jejich výborů a v dalším jejich práci koordinovat, projednávat zásadní otázky týkající se pobočky jako celku a zastupovat pobočku v ústředních orgánech Jednoty [8]. Rozdělení pobočky bylo provedeno zatím na zkoušku s tím, že po zhodnocení zkušeností bude definitivně schváleno ústředním výborem JČSMF.

Práce pobočky se tak rozdělila do tří částí, z nichž každá převzala sobě odpovídající díl činnosti a tu dále rozvíjela podle potřeb oboru a podmínek k činnosti. V průběhu roku 1977 zahájila činnost všechna tři oddělení. Určité prodlení nastalo v pedagogickém oddělení než byl získán jeho první předseda *prof. E. Kašpar*. Oddělení provedla revizi rozdělení karto-

Růst počtu členů pražské pobočky JČSMF a jejich oddělení MO — Matematické oddělení, FO — Fyzikální oddělení, PO — pedagogické oddělení.

téky, jež bylo provedeno podle vyjádření zájmu členů o členství v určitém oddělení. Koncem roku 1977 proběhly první výroční schůze všech oddělení. Byly spojeny s odbornými přednáškami a diskusí o další činnosti. Matematické oddělení uspořádalo zimní školu o stochastických diferenciálních rovnicích v lednu 1978 a fyzikální oddělení třídní seminář o solárních a termonukleárních zdrojích energie v květnu 1978 ve Štiříně, celostátní seminář se zahraniční účastí k 100. výročí narození A. Einsteina v únoru 1979 a seminář „Ekologie a fyzika“ v listopadu 1979 ve Zvíkovském Podhradí. Na tomto semináři se prvně setkali ekologové s fyziky, aby jedni poznali možnosti moderních fyzikálních metod, druzí pak získali přehled o problémech ekologie. Těmito internátními (obvykle třídními) semináři byla zahájena řada seminářů věnovaných interakci fyziky s ostatními disciplínami. V roce 1980 k nim přibyl seminář „Fyzika a moderní technologie“ uspořádaný v Souši v Jizerských horách. Ze seminářů jsou v tiskovém středisku JČSMF vydávány za finanční podpory FVS a jiných institucí sborníky, jež jsou významným přínosem k literatuře. V letech 1979 až 1982 pořádalo Fyzikální oddělení jednotlivé semináře věnované fyzice a s ní hraničícímu oboru. Tyto semináře byly pokračováním seminářů původně pořádaných Fyzikálním ústavem ČSAV v Praze [9].

Pedagogické oddělení věnovalo pozornost získání zájmu svých členů pro činnost oddělení. Pro velkou přetíženost středoškolských učitelů a současnou atmosféru středních škol postrádající jak stimul, tak podmínky k odborné tvůrčí práci učitelů matematiky a fyziky narážela a posud naráží aktivizace širšího okruhu členů pedagogického oddělení na stálé potíže. Zvláště obtížné je získat zájem o činnost oddělení u učitelů fyziky. Pedagogické oddělení pořádalo besedy věnované nejpálčivějším otázkám práce učitelů, zejména přípravě osnov a učebnic fyziky a zkušenostem s učebnicemi matematiky. Dále organizovalo exkurze do kabinetu výpočetní techniky, filmotéky vysokých škol a do dalších speciálních pracovišť.

V tříletých intervalech — obvykle v období následujícím po sjezdu Jednoty — pořádala pražská pobočka *plenární schůze pobočky*. Na nich byly obvykle podávány zprávy o jednáních sjezdu, byly vyhlašovány souhrnné výsledky voleb předsedy a hospodáře a předávána vyznamenání

a čestná uznání udělená sjezdem členům pražské pobočky. Jednotlivá oddělení pořádaly každoročně *výroční členské schůze* doplňované odbornou přednáškou. Funkční období výborů pobočky bylo stanoveno od roku 1984 na 3 roky. Výroční schůze v roce ukončení funkčního období jsou tedy schůzemi volebními, na nichž se provádějí přímé volby a do skrutinia odevzdaných hlasů jsou zahrnovány i ty, které došly od členů písemně poštou, pokud byly doručeny do okamžiku započetí sčítání hlasů. Tím bylo možno podstatně rozšířit participaci členů na volebním aktu [10].

K 25. výročí svého trvání a k 120. jubileu Jednoty uspořádala pražská pobočka dne 24. března 1982 slavnostní shromáždění, na němž byly předneseny přednášky věnované historii Jednoty a pobočky (doc. J. Petrář, dr. L. Pátý), vzpomínky významných členů Jednoty (Dr. B. Šternberk, akademik O. Borůvka) a zazněla komorní hudba v interpretaci pražských členů Jednoty. Dne 7. února 1983 se konala další plenární schůze, na níž byla odstupujícím předsedou doc. I. Štollem přednesena a schválena zpráva o činnosti a do funkce uvedeno — po volbách proběhnuvších v jednotlivých odděleních — nové předsednictvo *s předsedou prof. M. Jelínkem*.

V dalším období se rozvíjela práce po nastoupených cestách. Matematické oddělení připravilo *sérii letních škol* věnovaných netradičním metodám matematické statistiky a podílelo se na přípravě osvědčených škol o moderních algebraických metodách a seminářů o aplikacích fuzzy množin. Dále pokračovalo v pořádání besed matematiků v klubu školství. Spolupracovalo při přípravě svých akcí s Matematickou vědeckou sekcí, s komisí pro matematiku na vysokých školách technických, ekonomických a zemědělských a podnítilo zahájení práce „*dejevického*“ *semináře matematiky*, který soustřeďuje matematiky z pracovišť v Praze 6, především z ČVUT.

I fyzikální oddělení pokračovalo ve své dosavadní práci. V červnu 1982 připravilo seminář „Fyzika, medicína a biologie“, který proběhl v Davli [11], v r. 1983 seminář „Fyzika a zdroje energie“ (červen, Řevnice) a v roce 1984 seminář „Fyzika a sporné jevy“ (červen, Alšovice). Semináře vytvářejí podmínky pro spolupráci mezi fyziky a pracovníky z ostatních oborů. Oddělení pořádalo i další jednodenní semináře a pokračovalo v organizaci besed fyziků. Přes všechny snahy o zdokonalení propagace

těchto besed a vyhledávání zajímavých témat musela být konstatována klesající návštěvnost. Teprve od roku 1984 se podařilo znovu získat zájem účastníků o besedy, a to volbou témat s obecnější tematikou (beseda o semináři „Fyzika a sporné jevy“, o ekologických problémech současnosti, o historických astronomických přístrojích a o každodenním životě na fyzikálních ústavech v Praze v polovině minulého století). Oddělení cílevědomě rozvíjelo síť důvěrníků na pražských pracovištích, jež se stále více osvědčuje. Připravilo a vyhodnotilo dvě ankety členstva, jež přispěly k objasnění problémů, s nimiž se setkávají pražští fyzikové, a k stanovení dalších směrů činnosti fyzikálního oddělení.

Podobně pedagogické oddělení se snažilo o rozšiřování sítě důvěrníků a aktivizaci členů. Organizovalo diskuse o zkušenostech s novou vzdělávací soustavou, učebnicích a učebních pomůckách a spolupracovalo na přípravě olympiád. S velkým zájmem se setkal kurs věnovaný kalkulátorům TI — 58/59 a některé odborné exkurze. I pedagogické oddělení pořádalo besedy v pražském klubu školství, některé z nich v součinnosti s fyzikálním oddělením. Značnou pozornost věnovalo péči o talentované žáky (letní školy, kurzy věnované výpočetní technice, matematické soutěže družstev žáků pátých ročníků základních škol).

V současné době je již zřejmé, že rozdělení pražské pobočky na tři oddělení, k němuž se přistoupilo před deseti lety, bylo šťastným krokem. Činnost tří oddělení v té šíři, v níž nyní probíhá, by nebylo možno zvládnout z jednoho centra, zvláště bez pomoci stálých honorovaných administrativních sil. Moudrým se ukázalo i zřízení předsednictva pobočky, jež úspěšně dbá o koordinaci akcí jednotlivých oddělení, zastává řadu úkolů spojených se stykem s hlavním výborem JČSMF a předsednictvem a pečuje o těsný styk výborů oddělení. Zejména však je nutno s uspokojením konstatovat, že nedošlo k rozštěpení součinnosti matematiků a fyziků, z něhož byly obavy, zejména pokud jde o středoškolské učitele těchto oborů.

Podmínky práce Jednoty lokalizované do pražské pobočky se od dřívějších značně liší. Kdysi byla do Prahy soustředěna až na nepočtené výjimky celá činnost Jednoty. Dnes je Praha centrem Jednoty, jež má početné členstvo ve všech krajích; její činnost se rozestřela po celé zemi.

Pražští členové Jednoty si proto podle svých schopností a zájmů mohou volit aktivitu ve dvou směrech: v celostátních orgánech Jednoty anebo v orgánech místních. Díky dnešní početnosti obce matematiků a fyziků je v Praze dost obětavých a schopných členů Jednoty a je tedy možno naplnit potřeby ústředních orgánů i potřeby lokálně pražské (na rozdíl od doby zřízení pražské pobočky). V některých směrech je činnost pražské pobočky a jejich oddělení lehčí než poboček mimopražských: snadná dosažitelnost ústředních orgánů, sekretariátu JČSMF, blízkost hlavních ústavů i nej- přednějších vysokých škol mnohé ulehčuje. Na druhé straně však koncentrovanost, náročnost a tempo pražského života staví akcím pražské pobočky laťku úrovně hodně vysoko. Věřme, že se v budoucnosti bude přes tuto stále se zvyšující metu vždy úspěšně přenášet.

LITERATURA

- [1] Pokroky MFA 1 (1956), 491
- [2] Ibidem MFA 1 (1956), 354
- [3] Ibidem MFA 2 (1957), 261
- [4] Ibidem MFA 4 (1959), 641
- [5] Ibidem MFA 8 (1963), 104
- [6] Ibidem MFA 14 (1969), 300
- [7] Ibidem MFA 17 (1972), 170
- [8] Ibidem MFA 22 (1977), 236
- [9] Čs. čas. fyz. A 28 (1978), 420, 657; 29 (1979), 202; 30 (1980), 316; 32 (1982), 205
- [10] Pokroky MFA 25 (1980), 231
- [11] Čs. čas. fyz. A 33 (1983), 203